Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

10. lipnja 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Odgovornost za neispravne proizvode – Direktiva 85/374/EEZ – Članak 2. – Pojam ‚neispravan proizvod' – Primjerak tiskanog dnevnog lista koji sadržava netočan zdravstveni savjet – Isključenje iz područja primjene"

U predmetu C-65/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija), odlukom od 21. siječnja 2020., koju je Sud zaprimio 7. veljače 2020., u postupku

VI

protiv

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG,

SUD (prvo vijeće)

u sastavu: J.-C. Bonichot, predsjednik vijeća, L. Bay Larsen, C. Toader (izvjestiteljica), M. Safjan i N. Jääskinen, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Hogan,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, S. Korn, *Rechtsanwalt*,

– za njemačku vladu, J. Möller, M. Hellmann i U. Bartl, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, A. C. Becker i G. Gattinara, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 15. travnja 2021.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: njemački

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 2. Direktive Vijeća 85/374/EEZ od 25. srpnja 1985. o približavanju zakona i drugih propisa država članica u vezi s odgovornošću za neispravne proizvode (SL 1985., L 210, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 22., str. 3.), kako je izmijenjena Direktivom 1999/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 1999. (SL 1999., L 141, str. 20.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 43.) (u daljnjem tekstu: Direktiva 85/374), u vezi s njezinim člancima 1. i 6.

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe VI, austrijske državljanke, i Krone – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, novinskog izdavačkog društva sa sjedištem u Austriji, u vezi sa zahtjevom osobe VI za isplatu naknade štete s kamatama zbog tjelesnih ozljeda nastalih zbog toga što je postupila u skladu s netočnim zdravstvenim savjetom objavljenim u dnevnom listu koji izdaje to društvo.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Druga do četvrta, šesta i sedma uvodna izjava Direktive 85/374 glase:

„budući da je odgovornost bez krivnje proizvođača svojstvena našem dobu sve većeg tehničkog napretka, jedino prikladno rješenje problema je pravedna raspodjela rizika svojstvenog modernoj tehnološkoj proizvodnji;

budući da se odgovornost bez krivnje odnosi samo na pokretne stvari koje su industrijski proizvedene; budući da je zbog toga primjereno iz odgovornosti isključiti poljoprivredne proizvode i divljač, osim ako su podvrgnuti preradi industrijske naravi koja bi mogla prouzročiti njihovu neispravnost; budući da se odgovornost predviđena ovom Direktivom odnosi i na pokretne stvari koje se upotrebljavaju za gradnju nekretnina ili se u njih ugrađuju;

budući da zaštita potrošača zahtijeva odgovornost svih proizvođača koji su uključeni u proizvodni proces, ako je njihov gotov proizvod, sastavni dio ili sirovina koju su oni isporučili, bio neispravan; […]

[…]

budući da se, radi zaštite fizičke dobrobiti i imovine potrošača, neispravnost proizvoda ne određuje prema njegovoj uporabljivosti, nego prema pomanjkanju sigurnosti koju šira javnost ima pravo očekivati; budući da je pri procjeni sigurnosti isključena bilo koja zlouporaba proizvoda koja je s obzirom na okolnosti nerazumna;

budući da pravedna raspodjela rizika između oštećene osobe i proizvođača podrazumijeva da proizvođač ima mogućnost osloboditi se odgovornosti ako dokaže postojanje određenih okolnosti koje ga oslobađaju krivnje”.

4 U skladu s člankom 1. te direktive:

„Proizvođač je odgovoran za štetu prouzročenu neispravnošću svojega proizvoda.”

5 Članak 2. navedene direktive glasi kako slijedi:

„U svrhu ove Direktive, ‚proizvod' znači sve pokretnine, čak i ako su dio druge pokretnine ili nekretnine. ‚Proizvod' obuhvaća električnu energiju."

6 Članak 3. stavak 1. navedene direktive predviđa:

„‚Proizvođač' znači proizvođač gotovog proizvoda, proizvođač sirovina ili proizvođač sastavnih dijelova, ili bilo koja osoba koja se obilježavanjem proizvoda svojim imenom, žigom ili drugim znakom raspoznavanja predstavlja kao proizvođač."

7 Članak 6. stavak 1. Direktive 85/374 glasi:

„Proizvod je neispravan kad ne pruža sigurnost koju osoba ima pravo očekivati, s obzirom na sve okolnosti, uključujući:

(a) predstavljanje proizvoda;

(b) uporabu proizvoda, tj. način na koji bi bilo razumno očekivati da bi se proizvod mogao koristiti;

(c) vrijeme kada je proizvod stavljen na tržište."

Austrijsko pravo

8 Produkthaftungsgesetzom (Zakon o odgovornosti za proizvode, BGBl. 99/1988), u verziji proizišloj iz izmjene objavljene u BGBl. I 98/2001 (u daljnjem tekstu: Zakon o odgovornosti za proizvode), Direktiva 85/374 prenesena je u austrijsko pravo.

9 U skladu s člankom 1. stavkom 1. Zakona o odgovornosti za proizvode:

„Ako zbog neispravnosti proizvoda dođe do smrti čovjeka, tjelesne ozljede ili štete za zdravlje ili do oštećenja fizičke stvari različite od proizvoda, za naknadu štete odgovara

1. poduzetnik koji ga je proizveo i stavio na tržište,

[…]"

10 Članak 3. tog zakona predviđa:

„[…] ‚Proizvođač' […] je osoba koja je izradila gotov proizvod, sirovinu ili sastavni dio, kao i bilo koja osoba koja se obilježavanjem proizvoda svojim imenom, žigom ili drugim znakom raspoznavanja predstavlja kao proizvođač."

11 Članak 4. navedenog zakona određuje:

„Proizvod su sve pokretnine, čak i ako su ugrađene u neku drugu pokretninu ili nekretninu ili su s nekretninom povezane, uključujući energiju."

12 Prema članku 5. stavku 1. tog zakona:

„Proizvod se smatra neispravnim ako, uzimajući u obzir sve okolnosti, ne pruža sigurnost koja se opravdano može očekivati, posebice u odnosu na:

1. predstavljanje proizvoda,

2. uporabu proizvoda koju je razumno očekivati,

3. vrijeme kada je proizvod stavljen na tržište.

[…]”

Glavni postupak i prethodno pitanje

13 KRONE – Verlag je vlasnik medija i izdavač regionalnog dnevnog lista *Kronen-Zeitung*.

14 U dijelu „Austrija” objavljena je 31. prosinca 2016. rubrika *Hing'schaut und g'sund g'lebt* („Bacite oko i budite zdravi”), članak o blagodatima uporabe ribanog hrena. Taj je članak potpisao član vjerskog reda *Kräuterpfarrer Benedikt* koji, kao stručnjak u području ljekovitih trava, daje besplatne savjete u kronici koju dnevni list svakodnevno objavljuje.

15 Tekst članka glasio je kako slijedi:

„Ublažavanje reumatskih bolova

Svježi naribani hren može pomoći u smanjenju reumatskih bolova. Na zahvaćena mjesta najprije utrljajte masno biljno ulje ili svinjsku mast, a zatim na njih nanesite ribani hren i pritisnite. Oblog možete držati od dva do pet sati prije uklanjanja. Njegova primjena ima dobar drenažni učinak.”

16 Međutim, u članku je navedeno trajanje tretmana od dva do pet sati bilo netočno, s obzirom na to da je korištena riječ „sati” umjesto riječi „minuta”.

17 Tužiteljica u glavnom postupku, koja se pouzdala u trajanje tretmana navedeno u članku, primijenila je 31. prosinca 2016. tu tvar na gležanj u trajanju od otprilike tri sata te ju je uklonila tek nakon što je osjetila velike bolove uzrokovane toksičnom reakcijom na koži.

18 Tužiteljica u glavnom postupku zatražila je da se Krone–Verlagu naloži da joj isplati iznos od 4 400 eura na ime naknade štete zbog pretrpljene tjelesne ozljede i da se utvrdi odgovornost tog izdavača za sve trenutačne i buduće štetne posljedice koje proizlaze iz događaja od 31. prosinca 2016.

19 Budući da je njezin tužbeni zahtjev odbijen u prvom stupnju i u postupku povodom žalbe, tužiteljica u glavnom postupku podnijela je reviziju sudu koji je uputio zahtjev.

20 Taj sud pojašnjava da se u sporu koji se pred njim vodi postavlja pitanje može li se, na temelju Direktive 85/374, novinski izdavač ili vlasnik dnevnog lista smatrati odgovornim za štetne posljedice koje proizlaze iz netočnih podataka sadržanih u članku čiju je objavu odobrio.

21 Navedeni sud navodi da dio pravne doktrine ograničava primjenu odgovornosti za neispravne proizvode, kada je riječ o prenositeljima podataka, na štetu koju je prouzročio prenositelj kao takav, primjerice otrovnim omotom knjige ili otrovnom tintom. Odgovornost za neispravne proizvode trebala bi se, prema tom dijelu pravne doktrine, ograničiti na odgovornost zbog činjenice da je stvar opasna, isključujući pritom odgovornost zbog savjetovanja, s obzirom na to da se intelektualne usluge

ne mogu kvalificirati kao „proizvod” u smislu članka 2. Direktive 85/374. Tako široko tumačenje pojma „proizvod” imalo bi za posljedicu to da u područje primjene te direktive, koja predviđa objektivnu odgovornost proizvođača, uđu sve ideje u pisanom obliku. Informacije bi trebale biti isključene iz područja primjene navedene direktive jer bi povezanost odgovornosti za neispravne proizvode s okolnošću da se podatak nalazi na fizičkom prenositelju bila proizvoljna.

22 Sud koji je uputio zahtjev navodi da drugi dio pravne doktrine želi proširiti područje primjene te odgovornosti na slučajeve u kojima šteta proizlazi iz neodgovarajuće intelektualne usluge. „Proizvođači” odgovorni za štetu prouzročenu neispravnošću svojeg proizvoda bili bi izdavač, autor i tiskara. Taj dio pravne doktrine smatra da se odgovornost autora knjiga, vlasnika medija ili izdavača mora moći utvrditi na temelju Direktive 85/374 zbog sadržaja tiskanog djela, s obzirom na to da se ono pribavlja upravo zbog svojeg sadržaja. Stoga se potrošačeva očekivanja u pogledu takvog proizvoda ne ograničavaju na tiskano djelo kao objekt, nego se odnose i na sam njegov sadržaj.

23 U tim je okolnostima Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 2. Direktive [85/374] u vezi s njezinim člancima 1. i 6. tumačiti na način da se (neispravnim) proizvodom treba smatrati i fizički primjerak dnevnog lista koji u stručnom smislu sadržava netočan zdravstveni savjet, pridržavanje koje uzrokuje štetu po zdravlje?”

O prethodnom pitanju

24 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 2. Direktive 85/374, u vezi s njezinim člancima 1. i 6., tumačiti na način da tiskani primjerak dnevnog lista koji, baveći se paramedicinskom temom, daje netočan zdravstveni savjet koji se odnosi na uporabu biljke, te pridržavanje kojeg je prouzročilo štetu čitatelju tog dnevnog lista, čini „neispravan proizvod” u smislu tih odredbi.

25 Uvodno valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, pri tumačenju odredbe prava Unije u obzir treba uzeti ne samo njezin tekst nego i kontekst u kojem se nalazi te ciljeve propisa kojih je ona dio. Nastanak neke odredbe prava Unije može se također pokazati važnim za njezino tumačenje (presuda od 9. listopada 2019., BGL BNP Paribas, C-548/18, EU:C:2019:848, t. 25. i navedena sudska praksa).

26 Prema članku 2. Direktive 85/374, izraz „proizvod” označava sve pokretnine, čak i ako su dio druge pokretnine ili nekretnine, a također i električnu energiju.

27 Iz sadržaja tog članka proizlazi da usluge ne mogu biti obuhvaćene područjem primjene te direktive.

28 Struktura Direktive 85/374 potvrđuje to tumačenje njezina članka 2. U tom pogledu valja primijetiti da je pojam „proizvod”, u smislu tog članka, definiran u općem kontekstu odgovornosti proizvođača za štete uzrokovane neispravnošću njegovih proizvoda.

29 Kao što to proizlazi iz treće uvodne izjave navedene direktive, sustav odgovornosti koji ona definira može se primijeniti samo na pokretnine koje su predmet industrijske proizvodnje ili na pokretne stvari koje se upotrebljavaju za gradnju nekretnina ili se u njih ugrađuju.

30 Zaštita potrošača zahtijeva, kako pokazuje četvrta uvodna izjava iste direktive, da se utvrdi odgovornost svih sudionika proizvodnog procesa, ako je njihov gotov proizvod, sastavni dio ili sirovina koju su isporučili, bio neispravan.

31 U tom kontekstu članak 1. Direktive 85/374, u vezi s njezinom drugom uvodnom izjavom, uspostavlja načelo objektivne odgovornosti „proizvođača”, definiranog u njezinu članku 3. kao proizvođača gotovog proizvoda, proizvođača sirovine ili proizvođača sastavnih dijelova i svake osobe koja se predstavlja kao proizvođač stavljajući na proizvod svoje ime, žig ili drugi znak raspoznavanja, za štetu nanesenu neispravnim proizvodom.

32 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da usluge nisu obuhvaćene područjem primjene Direktive 85/374. Međutim, kako bi se odgovorilo na pitanja suda koji je uputio zahtjev, valja ispitati može li zdravstveni savjet, koji po svojoj naravi čini uslugu, ako je ugrađen u pokretnu fizičku stvar, u ovom slučaju tiskani dnevni list, dovesti do neispravnosti tog istog dnevnog lista zato što se pokazao netočnim.

33 Proizvod je neispravan, u smislu članka 6. navedene direktive, kad ne pruža sigurnost koju osoba ima pravo očekivati, s obzirom na sve okolnosti, a osobito predstavljanje tog proizvoda, uporabu proizvoda i vrijeme kada je stavljen na tržište. U skladu sa šestom uvodnom izjavom iste direktive, tu ocjenu valja izvršiti uzimajući u obzir legitimna očekivanja šire javnosti (presuda od 5. ožujka 2015., Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 i C-504/13, EU:C:2015:148, t. 37.).

34 Sigurnost koju osoba ima pravo očekivati, u skladu s tom odredbom, treba, dakle, ocijeniti uzimajući osobito u obzir namjenu, objektivne značajke i svojstva proizvoda o kojem je riječ te posebnosti skupine korisnika kojima je taj proizvod namijenjen (presuda od 5. ožujka 2015., Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 i C-504/13, EU:C:2015:148, t. 38.).

35 Kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 29. svojeg mišljenja, neispravnost proizvoda određuje se s obzirom na određene elemente koji su svojstveni samom proizvodu, a koji su osobito povezani s njegovim predstavljanjem, uporabom i vremenom njegova stavljanja na tržište.

36 U ovom slučaju valja istaknuti da se predmetna usluga, to jest netočan savjet, ne odnosi na tiskani dnevni list koji je njezin prenositelj. Konkretno, ta se usluga ne odnosi ni na njegovo predstavljanje ni na njegovu uporabu. Stoga navedena usluga nije dio elemenata koji su svojstveni tiskanom dnevnom listu i koji sami po sebi omogućuju ocjenu je li taj proizvod neispravan.

37 Osim toga, nepostojanje odredbi u Direktivi 85/374 o mogućnosti nastanka odgovornosti za neispravne proizvode za štete uzrokovane uslugom čiji je proizvod samo fizički prenositelj upućuje na volju zakonodavca Unije. Ograničenja područja primjene te direktive koja je utvrdio zakonodavac proizlaze iz složenog procesa odvagivanja, koji se provodi, među ostalim, između različitih interesa (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2011., Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, t. 22. i navedenu sudsku praksu).

38 Stoga odgovornost pružatelja usluga i odgovornost proizvođača gotovih proizvoda čine dva različita sustava odgovornosti, s obzirom na to da djelatnost pružatelja usluga nije izjednačena s djelatnošću proizvođača, uvoznika i dobavljača (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2011., Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, t. 32. i 33.). Naime, kao što to također proizlazi iz Prijedloga direktive Vijeća o odgovornosti pružatelja usluga COM(90) 482 *final* (SL 1991., C 12, str. 8.), koji je Komisija podnijela 9. studenoga 1990., s obzirom na posebna obilježja usluga, sustav odgovornosti pružatelja usluga treba biti predmet zasebnog propisa.

39 Prema tome, netočan zdravstveni savjet, objavljen u tiskanom dnevnom listu, koji se odnosi na upotrebu druge fizičke stvari, ne ulazi u područje primjene Direktive 85/374 i ne može dovesti do neispravnosti tog dnevnog lista i, na temelju te direktive, do objektivne odgovornosti „proizvođača”, bez obzira na to je li on izdavač navedenog dnevnog lista, tiskara ili pak autor članka.

40 Ako bi takvi savjeti trebali biti obuhvaćeni područjem primjene Direktive 85/374, to bi imalo za posljedicu ne samo poricanje razlikovanja koje zakonodavac Unije pravi između proizvoda i usluga i isključenja potonjih iz područja primjene te direktive, nego bi, isto tako, dovelo do objektivne

odgovornosti izdavača novina, bez mogućnosti, ili s ograničenom mogućnosti, da se oni te odgovornosti oslobode. Takva bi posljedica ugrozila cilj koji se sastoji u pravednoj podjeli rizika između oštećene osobe i proizvođača, kako je naveden u sedmoj uvodnoj izjavi navedene direktive.

41 Također valja pojasniti, kao što je to učinila Komisija u svojim pisanim očitovanjima, da iako objektivna odgovornost, predviđena Direktivom 85/374, nije primjenjiva na predmet kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, to ne isključuje mogućnost primjene drugih sustava ugovorne ili izvanugovorne odgovornosti koji počivaju na različitim osnovama, kao što su jamstvo za skrivene nedostatke ili odgovornost na temelju krivnje (vidjeti po analogiji presudu od 25. travnja 2002., González Sánchez, C-183/00, EU:C:2002:255, t. 31.).

42 S obzirom na sva ta razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 2. Direktive 85/374, u vezi s njezinim člancima 1. i 6., treba tumačiti na način da tiskani primjerak dnevnog lista koji, baveći se paramedicinskom temom, daje netočan zdravstveni savjet koji se odnosi na uporabu biljke, te pridržavanje kojeg je prouzročilo štetu čitatelju tog dnevnog lista, ne čini „neispravan proizvod” u smislu tih odredbi.

Troškovi

43 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 2. Direktive Vijeća 85/374/EEZ od 25. srpnja 1985. o približavanju zakona i drugih propisa država članica u vezi s odgovornošću za neispravne proizvode, kako je izmijenjena Direktivom 1999/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 1999., u vezi s člancima 1. i 6. te direktive, kako je izmijenjena Direktivom 1999/34, treba tumačiti na način da tiskani primjerak dnevnog lista koji, baveći se paramedicinskom temom, daje netočan zdravstveni savjet koji se odnosi na uporabu biljke, te pridržavanje kojeg je prouzročilo štetu čitatelju tog dnevnog lista, ne čini „neispravan proizvod” u smislu tih odredbi.

Potpisi